

Egy könyvről
két közelítésben

B. T. BLAGOJEVIC — W. CZACHORSKI — T. IONASCO — V. KNAPP — M. A. KROUTOGOLOV — I. SZABÓ — V. A. TOUMANOV: Introduction aux droits socialistes. — A Nemzetközi Összehasonlító Jogi Kar (Faculté internationale pour l'enseignement du droit comparé) 1960-ban alakult Strasbourgban. Tizedik évfordulójára és az egyetem alapítójának, Felipe de Sola Canizaresnek a tiszteletére jelentette meg a budapesti kiadó a művet. A szerzők különböző szocialista országok kiváló jogászai; a kötet előadásait gyűjteménye. A könyv bevezetője három részben ismerteti a szocialista államjogot, a polgári jogot (tulajdon, kötelmek, öröklés) és a családjogot. Befejező részében Blagojevic professzor a szocialista nemzetgazdaság vezetéséről ír. Mindegyik szerző, hazája jogszabályainak ismeretése mellett foglalkozik más szocialista országok jogrendszerével. (Akadémiai Kiadó, 1971.)

ILLYÉS GYULA: Petőfi Sándor. — A legnagyobb élő magyar költő könyve minden idők legnagyobb magyar költőjéről alkalmas pillanatban — az évforduló és a születésnap kettős ünnepén — került az olvasó asztalára. Régi és új ez a műfaji keretbe beilleszthetetlen alkotás: életrajz, társadalomtörténeti tanulmány, lírai vallomás, műelemzés pompás ötvözete: az 1936-os, első kiadáshoz képest ez a párizsi Gallimard kiadó kérésére feldúsított változat a külföldi olvasóknak szánt, Petőfire vonatkozó adatok, kommentárok mellett a mai Illyésről is vall, a beérett írói erő, a kiteljesedett közéleti tapasztalat birtokosáról. (Kriterion, 1972.)

ERICH JANTSCH: Prognóza technológiája. — A *Technological Forecasting in Perspective*

Jelek a homokon

*Már szinte a kezdetére sem emlékszem
ennek a töprengésnek*

...Bocsásson meg Kenéz Ferenc, de én emlékszem. Akkor még ott lakott egy kis padlásszobában, rozoga ágy, egy-két szék, mosdótál; hosszú létrán lehetett feljutni hozzájuk, s a felesége mindig vidám volt. A kopott tükörben megcsillant a délutáni napsugár, s ha kimentünk a kátránypapírteraszra, szürkén fénylett a város, mint a homok. De lehet, hogy csak nekem tűnt úgy. Lehet, hogy ő egészen mást látott akkor, talán „lélektisztító havazásokat” vagy a kamaszkorból kilógó „vörösfekete barátságokat”, vagy talán az őszi délutánt, a szálló madarakat; bármit, csak a nyomasztó csendet nem. Az is lehet, hogy érezte a sivárságot is, csak nem szólt. Kenézt sohasem hallottam kiabálni. Nem panaszkodott, nem szidott senkit, figyelt és várt.

*Beszédem annyira halk
hogy szinte-szinte már szótlan.*

És ez a halk beszéd most* egyre szaporább lett, mintha egyetlen mondatban el akarna mondani mindent, mondatnyi versekben töpreng:

*Hol vagyunk hát mi
ez az újabb nemzedék*

— kérdi, s a kérdés jogos: ha van nemzedék, akkor hol van? De Kenéz kötetében ez nem éppen így hangzik, hanem: hol volt az a nemzedék, ha most nincs sehol:

*kinek a múltját el nem kobozták
s ki érthetően nyugtalan
hogy azt mégsem találja sehol se már?*

Úgy tűnik, itt nem is a nemzedék a fontos, hanem a „múlt”. A múlt, ami az egyhangúságon túl emlékké színesedett, még ha kamaszos póz is volt, Dávid-kép, de biztonságot nyújtott: legalább az eszményeivel bizonyíthatta létét.

*hiszen éreztem
utam
ha megtámadható is
de meg nem kérdőjelezhető
és fájdalmas is csak annyiban lehet
amennyiben fájdalmas minden
mi a léteztől megkísértett.*

* Kenéz Ferenc: Homok a bóröndben. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest, 1972.

A furcsa éppen az, hogy az utat, amelyet megtett, nem támadja senki, de megkérdőjelezzük: vajon csak ennyi, csak ennyi maradt volna? Háború utáni füstös állomás, vadszólós ház, „nem volt kedvenc hősöm / kedvenc táncdalékesem / kedvenc tanárom / nekem csak kedvenc hangulataim voltak“. Helyes, és még mi volt? Mi az a múlt, amit oly nyugtalanul keres, hol az élmény, a gondolat vagy az az utolsó szó; de a végső gondolat előtt mindig megáll, és csillognak a szavak titokzatosan:

*Mintha már minden betelt
vagy mintha minden ragyogóan üres volna.*

Érdekes jelenséget figyelhetünk meg e kötetben: nem szükséges hosszú élet ahhoz, hogy mítoszvá váljon saját múltunk. Elég egyetlen emlék, egy hangulat, ami túlnó a monoton eseményeken, s szinte csodálkozva tekinthetünk vissza rá: ez volt? Vajon ez a múltam?

*ahol
különbön megbecsült iparos-szülők
lámpabúrából itták a bort.*

Vajon bizonyítja-e léteemet a múltam? Megtalálom-e benne minden vágyamat, kudarcomat, vagy csak elmúlt, mint a zoltárban: „megemészjtjük a mi esztendeinket, mint a beszédet.“ Ha távolról hallszik minden példabeszéd, képmutatás, kegyetlenség, s csak nagy üvegburányi áthatolhatatlan hangulat az emlék, vajon rátalálók-e múltamban arra a csendre, ami elválaszt a jövőtől, és felétek nyújthatom: ez vagytok!? Talán ezek Kenéz Ferenc múlt-faggató kérdései, s részben válaszol is rájuk:

*Azt mondtam
a gyermekkor megidézhetetlenül elsüllyed
ha ezzel elkerülhetem a magammal szembeni
hamisságot
de marad a kérdés
hogy vajon nem erősebbek-e mégis
a hulló homok ellen
e hársfás tőklámpás templomos látomások.*

Abban a pillanatban, amikor a mítoszt elhisszük, bizonyára erősebb lesz a látomás a bizonyosságnál. De hiába, múltja önmagában megközelíthetetlen egyhangúság, amin ő is legfeljebb töpreng, tűnődik:

*Csak a homok ami még fölragyog reggel
s a homok harangzúgása délben
s estefelé a homok mi bealkonyul.*

Egy költő, vagy ha úgy tetszik, egy nemzedék keresi a múltját, s még a jelentéktelenné tűnő játékok sincsenek, nincs a kamaszkor, egyszerre érett férfiként gyerekkori látomások gyötrik, szabadulni akar a csendtől, a homoktól, attól a múlttól, amiben nem történt semmi, hogy a látomás

című, 1967-ben megjelent angol eredeti kissé megkésett román fordítása — esemény: a tudományos-műszaki haladás előrejelzése módszereinek alapos összefoglalása időtálló mű, öt év után sem csak kultúr- vagy tudománytörténeti érdekesség. Pedig a technológia rendkívül hamar elévül, az előrejelzésről nem is szólva: az idő pora semmire sem rakódik le olyan gyorsan, mint éppen a prognózisokra, ha nagy-képpen tudományos igényűek. Csakhogy Jantsch a technológiai prognózist „még nem tudomány“-nak, hanem egyelőre csak művészetnek tekinti, amelynek az emberi gondolkodást nem helyettesítenie, hanem felerősítenie kell: ez a szerénység gondolatai fiatalosságának őrzője. Művének tanulmányozására nyugodtan vállalkozhat a nem szakember is, bizonyára örömet leli benne. Minthogy éppen az evidenciákról feledkezhetünk meg a legkönnyebben, viszontlátásuk boldogító. S Jantsch könyvében új szempontból igazolódik legalább két evidencia; az első: a jövő alakításának minden reális igyekezete teljességgel összeférhetetlen a voluntarizmussal; a második: a „know-how“-nál, a „miként?“-nél a „know-what“, a „mit?“ ismerete már csak azért is fontosabb, mert az eszköz felülkerekedésének egyik oka a cél tisztázatlansága lehet. (*Ediktura štünfificá, 1972.*)

GABRIEL KOLKO: Hatalom és külpolitika. — A mai amerikai bürokrácia gyökereit a *The Triumph of Conservatism*, a hatalom és gazdagság összefüggéseit a *Wealth and Power in America* című könyvében már vázolta a szerző; legújabb írása a politikai rezsím uraival, a katonai és polgári hatalom képviselőinek kapcsolatával, az Egyesült Államok gazdasági világhatalmának problémáival és a vietnami

háború okaival, céljaival és eredményeivel foglalkozik. „A gazdasági válsággal párosulva Vietnam kezdte döntő módon próbára tenni az amerikai kapitalizmus integráló képességének korlátait, a legsúlyosabb támadást intézte ellene és a legnagyobb megpróbáltatás elé állította az Egyesült Államokat, az ország történetének utolsó évszázadában — állapítja meg a gazdag dokumentációra támaszkodó szakmunka írója. A jelenkori amerikai külpolitikát meghatározó érdekek feltárásával célja megmutatni ama bonyolult gyakorlati és intellektuális feladatokat, amelyek azok előtt állnak, akik mélyreható változást kívánnak a politikában, s ennek érdekében a hatalom gyökereken más megosztására és az alkalmazásáról vallott egészen más felfogásra épülő rendszer kialakítását szorgalmazzák. (Kossuth, 1972.)

Diccionario de estética generală. — „Első hazai kísérlet — írja a szerkesztőségi előszó — egyetemes kategóriák, fogalmak, áramlatok, eszmék és az esztétika jelentős képviselőit rögzítő repertórium megalkotására, amely egyben mindezek meghatározására, illetve kritikai értékelésére is vállalkozik.“ Négy száz duplahasábos oldalon, több mint 800 címszóban 26 tagú szerkesztő bizottság próbált eleget tenni e sokoldalú követelménynek, és a műfaji, műformai terminusok elhagyásával, valamint a kizárólagosan művészettörténeti adatok mellőzésével viszonylag fontossá is formálták a *Szótár* tulajdonképpeni profilját: áramlatok, stílusok, esztétikák, egyetemes és nemzeti értékek, a jelenkori művészet és tudomány kapcsolatai, az ipari esztétika, művészetszociológia és pszichológia általánosabb érdekű problematikája. Kár azonban, hogy kimaradt belőle a hazai magyar nyelvű irodalom és művészet képviselői-

szintjén megnyugtató, megtartó mítosszá válhasson az emlék:

*Ami marad
az csak a hold a betörött hold
s az üveges vészes kiáldozása
s az érdes szél ami megmarad.*

A hiába keresett múltnál, az indító kézfogásoknál sokkal erősebbek a felnőttkori látomások: „az ismerősök utcáin barangolva / egymás mellett szóltalan estéken / estéről estére egyre lassabban / s egyre szóltalanabban // egyetlen éjszakára befogadó / szálláshely után csatangolva...“ Olyan természetesen meséli mindezt, mintha mi sem lenne egyszerűbb, mint egy hetedik hónapban levő asszonyal éjszaka szállást találni „az ismerősök utcáin“. Ez a nyugodt, természetes, tűró hang, ami mögött ilyen drámaiság feszül, ez az, ami oly rokonszenves Kenéz Ferenc költészetében. Versei a próza és a vers határterületét kísérik, így a kötet végén található vers-töredékek talán tehetséges prózaíró is rejtenek: „Az ember, ha egyedül maradt, akkor nem úgy marad magára, mint az őszi falevél — hanem úgy, mint egy remegő állat, amelyiket megszelídítettek s aztán otthagytak a puszta közepén.“ Ezek a töredékek már túlmutatnak a kötetben. Érett következtetések, vívódásokból fel-felszakadó mondatok. A tulajdonképpeni kötet tartalmilag a *Seregszemle* című verssel már előzőleg lezárult. E vers logikailag és stilisztikailag is a többi írás mögött marad. Logikailag a keresett múltból egyenesen a megtalált jövőbe száguld, de úgy, mintha a jelenről beszélne; stilisztikailag a vizuális, élénk képek helyett deklaratív mondatokat találunk:

*de mit itt vagyunk
élünk
dolgozunk tovább
legnagyobb dologra most készülődve
a hódítás utáni teremtésre.*

A teremtésre készülni helyes, csak éppen az elmesélt múltból nem derül ki a hódítás szuperlatívusza; azt, hogy „él“ és „itt van“, azt mindenki látja, aki e kötetet olvassa, minek ideírni!

*és sorsunk majd
beteljesedő fénnel zárul
ha dolgozunk tovább
és élünk — — —*

Természetesen. Csak a költőnek azt szokták ajánlani még a dogmatikusok is, hogy verset írjon — különben nem dolgozik. A fenti idézet pedig nem vers, még csak nem is buzdítás, nem hozzá illő töprengő következtetés, csak egyszerű elismervény, nyugta, amit bárki bármikor benyújthat anélkül, hogy átérezné: dolgozom, élek, sorsom fénnel zárul, aláírás stb. Valahol megszakadt a szigorú önvizsgálat, lemondott a gondolatról, emlékről, minderről, ami a költészethez kötötte, tovább zuhogtak a szavak, de félreállt a költő. Valamit megunt,

talán éppen azt, amit nem talált meg: a múltat. És valamit elárult; az újabb monotóniát, dolgozik, él, vár. Vár — és miközben töredékekre foszlanak a gondolatok, a megmaradás lesz egyetlen bizonyítéka létének.

*Úgy érzem:
ezutáni verseimet majd úgy mondom el
hogy kitárom az ablakot
és hallgatunk.*

Talán ebből a megérzett hallgatásból születtek legérettebb versei: az „apokrif” versek. Ha ezeket a szétszórt verseket a kötetben külön ciklusként olvassuk, egészen új élményként hatnak. Eltűnik a kamaszkori nosztalgia, és a monoton emlékek helyett ironikus értelmi lírát találunk. Ezt idézni nehéz, hisz minden vers egyetlen gondolat, mondatnyi példa az egyetlen igaz írástudóról, aki: „próbára tétették / nem a Sátán elfogadásában // de bizony önnön lehetőségeinek / elfogadásában.”

Ágoston Vilmos

Csúcsán az elindulásnak

Kezdjük megszokni immár, hogy a mai vers az egyes szám első személyű nézőpont implicit közlésén kívül semmit vagy pedig nagyon keveset mond a lírai megnyilatkozás tér- és időbeli koordinátáiról: a konkrét vershelyzetről. Értékeljük is azt a felelősséget, amelyet a modern líra ezzel a szabadsággal együtt többletként magára vállal, hogy tudniillik növeli a személyes mondanivaló általánosíthatósági fokát, az egyetemesség igényét. De az elszemélytelenedés veszélyére is fölfigyelünk. És arra, hogy a lírai én háttérbe szorítása, elrejtése tulajdonképpen védekezés.

A mi korunkban védtelen az a költő, aki — mint Kenéz Ferenc — olyan nyíltan, őszintén rajzolja ki önnön koordinátáit, akár az éjszakai repülőterek körvonalait a kötelező fényjelek. Nagyobb felelősség és a kockázatok veszélye nehezedik rá így, nagyobb, mint hogyha megmaradna egyszerűen csak én-nek, tértől, időtől, mindenfajta közösségtől látszólag függetlenül. De ő bevallottan, mindannyiszor egy „itt és most”-ban megnevezett szituáció költője, elkötelezettsége nem expressis verbis-vallomásokban, hanem éppen e vershelyzetek kendőzetlenül konkrét megfogalmazásában fejeződik ki.

A *Homok a bőröndben* „kulcs helyzetéül” talán ezt választhatjuk ki: „Összes gazdagságom és szegénységem közepette / itt állok majdnem huszonhat évesen / ennél a túlon túl korai / kereszt- vagy fele-útnál —“ ... „Mintha már minden betelt — / vagy mintha minden ragyogóan üres volna” (*Szomorú díszeim*). Olyan pillanata ez a jelennek, amelynek teljességét nem az adja, hogy önmagáért való, hanem az, hogy múlt és jövő felé egyaránt

TÉKA

nek ismertetése; a szótár egyedül Gaál Gábornak szentel címszót, és még Csehi Gyula nevét említi — hibásan. (*Ediktúra politică*, 1972.)

NIEDERHAUSER EMIL: Forrongó félsziget. — A Balkán két évszázadának viharos történetét ismerjük meg a bolgárok, szerbek, görögök, albánok nemzeti ébredésétől és első felkeléseitől kezdve a török uralom lehayatlásáig s a mai szocialista Balkán-államok kialakulásáig. Az alapos forrásismetretre támaszkodó s a társadalmi változások, politikai fordulatok rugóit megvilágító történetirodalmi mű könnyed esszé-stílusával és az olvasmányosságot előmozdító anekdotikus részleteivel például szolgálhat arra, hogyan kell ilyen bonyolult és szétágazó kérdésköteg esetében is, mint amilyen a Balkán-probléma, lekötni a figyelmet és kielégítő választ adni mindenre. A Balkán felszabadulásában nagy szerepet játszó Románia függetlenségi törekvése kap itt magyar történész részéről méltó elismerést, s a vonalvezetés világosan mutat rá a balkáni államok fokozatos kiemelkedésére a török uralom helyébe törekvő nagyhatalmak szorításából. Különösen érdekes a paraszt- és munkásmozgalmak tragikus szakaszainak, majd térhódításának rajza, s a sorok közt tallózva örömmel fedezük fel az összkép peremén az erdélyi MADOSZ kapcsolódását is a román nép sorsának alakulásához. S a fordulópont: „Szinte a szemünk láttára olt alakot egy új, másfajta Balkán, amelynek népei az emberi haladás élvonalába kerültek.” (*Kossuth*, 1972.)

PÉCSI ANNA: Mit kell tudni a világ szakszervezeteiről? — A világ kommunista pártjait bemutató, 1971-ben megjelent kötet után a *Mit kell tudni*

TEKA

sorozat új könyve azzal a mozgalommal foglalkozik, mely a 250 milliónyi szervezett munkásságot, a bérből és fizetésből élő dolgozókat tömöríti szerte a világon. A politikai irányzatok, formák és működési elvek sokfélesége ellenére a szakszervezeti mozgalom egészében és általában a haladás erőt képviseli, megosztottsága és az egység hiánya ellenére is azonos érdeket szolgál. Bevezetőjében a szerző vázolja a mozgalom rövid történetét és mai helyzetét, majd ismerteti a nemzetközi szervezetek, valamint a szocialista országokban és a világ többi országában működő szakszervezetek főbb adatait, világrészenként csoportosítva. Hasznos melléklet a szakszervezetek taglétszámát feltüntető táblázat. (Kossuth, 1972.)

SÍK CSABA: Bráncusi. — A Művészet Kiskönyvtára 70. köteteként megjelent pályavázlat nemcsak egy sajátos életmű különös művészi alkotásaihoz ad megoldó magyarázatot, hanem kiemeli az Olténia ősi parasztfolklorjából indult s Párizsban a modern európai szobrászat mesterévé emelkedett Constantin Bráncusi benső indítékait, lélekrajzát is. A modern magyar költészet interpretációja után a jeles budapesti kritikus egy kőbeli és fabeli kifejezőmód legegyszerűbb s egyben legértelmesebb líraiságát fedezi fel a román művészet nagyjának bizarr figuráiban, emberi fejek, madarak, szerelmi jelképek, oszlopok és kapufák ma már világhírvé vált kifaragásában. És nemcsak az 53 műmelléklet csodái világosodnak meg az olvasó előtt, hanem anekdotikus részletekkel fűszerezett, élénk előadásban művészettörténeti összehasonlításokat és betajolásokat is kapunk egy Henry Moore, egy Jacob Epstein vagy

nyitott: egy ablak csupán az áramló időben, amelyből — a folytonosság megszakítása nélkül — mindkét irányban szemlélődni lehet. Nem véletlen, hogy ezt a metaforát használjuk: az *ablak* régi motívum Kenéz Ferenc verseiben. De itt, ebben a kötetben válik egyszerű versindító szituációból, epikus elemből egy lírai alapállás — a meditáció, a „töprengés” — szimbólumává. Az „Ülök az ablak előtt” ismétlődő vershelyzete nem valami külsőleg hely-meghatározás, hanem a gondolati költészet egyik archetipusa: értékében hasonló például József Attila *Eszméletének* utolsó soraihoz: „el-elnézem, hogy szállnak fényes ablakok... s én állok minden fülkefényben, / én könyökölök és hallgatok.” Érdekes végigkísérni például, hogyan válik a „padlásszoba” kezdetben epikus vers-mozzanatból ugyancsak az eszmélkedés, elmélkedés jellegzetes és szükségszerű magaslatává: „Ölbújt kezekkel ülök a lét padlásain...” Ebben az összefüggésben a Kenéznél oly gyakori, jól ismert „padlásszoba” elveszti minden konkrétságát, s egy általánosító igény gesztusa: a dolgokon való fölül-emelkedés szimbóluma lesz. Költői világában így kapnak önmagukon és életrajzi jelentőségükön túlmutató esztétikai értéket a tárgyi valóság különböző verse-épített elemei.

De nemcsak ez a látszólagos — hiszen szimbolikussá váló — helyzetmegjelölés jellemző Kenézzre, hanem ez is: „Hol jársz / merre hurcol mostanában a vér / mikor neked már / tűzhelyed hazád jövőd is itt van? (Mi lesz veled) Gyakori ez a szituáció-megjelölésnél többet mondó, vallomásszerű „itt és most”. Vallomásszerűségének figyelemreméltóságát fokozza az is, hogy feltűnően sokszor többes szám első személyben történik (*Hívás, A megmérő idő, In memoriam I., Homok a bőröndben, In memoriam II., A pillangószárnyú gyermek, Kiülünk kapuink elé, Küszöbök, Sorsunk lassan, Mi lesz veled* stb.). Ami ezt a költői tanúságtételt szépsége mellett kockázatosá teszi, éppen az, hogy Kenéz egy nemzedék nevében is megpróbál szembenézni azokkal az egyénileg mélyen átélt problémákkal, amelyeket jelenünkben közösségformálónak s egy generáció arcélét meghatározónak érez. Ez a többi szervezen kiegészítő vershelyzet, amely a többes szám első személyben és a társakhoz forduló nyílt megszólításokban fejeződik ki, még ritkább és szokatlanabb a modern költészetben, mint az előbbieket. Hiszen a mai lírában szinte már esztétikai kritériummá szigorodott a vers önmagáért-valósága: a költő ne szóljon senkihez, legfeljebb önmagához, sőt a közlés igényéről egyáltalán mondjon le. Ezzel a szépséggel szemben szinte már naivitásnak tűnhetik a többes számú alany, a szószóló szerepének s ezzel az általánosítás veszélyének vállalása. A gondjait közösségi gondokként megszólaltató költő ily módon kettős kockázatnak néz elébe: mind saját nemzedéke, mind pedig olvasói részéről kiválthatja az ellenérzést a *mi* névmás alá tartozással szemben. De a jelek szerint Kenéz útjának a „bizonyosság felé” tudatosan elfogadott ára az a bizonytalanság, amellyel egy közösség nevében adott válaszában előlegezett jel-

lege, illetőleg a közösség részéről majd csak utólag érkező visszhangja jár.

Ez a tartás, egy egész közösség eddigi szám-láját rendezni vágyó számadás fogja egybe szinte szövegszerűen a *Homok a bőröndben* verseit: „Hol vagyunk hát mi / ez az újabb nemzedék / kinek múltját el nem kobozták / s ki érhetően nyugtalan / hogy azt mégsem találja sehol se már?“ (*Hívás*) „Itt vagyunk / túljutottunk minden lehetséges veszteségen / túl vagyunk már látványos nagy győzelmeinken is / mi is mint minden nemzedék / most leszünk egész.“ (*Seregszemle*) E két keret-vers: a „Hol?“ és az „Itt“, a Múlt és a Jövő között az egymásra rímelő költemények sora lényegében egyetlen poemának is tekinthető egységet alkot, amelyben az illúziókat elfonnyasztó férfi-éres folyamatát az írástudó felelősségéről kibontakozó, apokrif énekekben objektívált vallomás teszi teljessé. „Bolyongásaink elragyogtak / káprázataink megkopottak“ (*Ajándékok hava*); „túljutottunk / minden lehetséges veszteségeken“ (*Seregszemle*); „Csupán valami / fájdalmasan átöröklött optimizmus / ami még a miénk“ (*Kiülünk kapuink elé*) — állapítja meg több versében is egybehangzóan, olyan férfias józansággal, amelyben még mindig több a fájdalom, mint a tárgyilagosság. Az apokrifok nyújtanak igazán alkalmat arra, hogy a vallomásossággal járó kiszolgáltatottságot elkerülje: a bibliai példa epikuma, archaikus nyelvezete biztosítja a tárgytól való szükséges distanciát, sőt az ironizálás lehetőségét is. A költői magatartásformák tekintetében egyébként éppen az ironia az, amely Kenéz előző köteteihez képest teljesen újat hozott.

Lényegesen új a megformálásában az a verset is jellemző és az egész kötetet átfogó rendkívüli megszerkesztettség, amire sem Kenéz eddigi két kötetében, sem nemzedéktársai verseskötvényeiben még nem volt példa. A kötet e legnagyobb erényéből következik, hogy néhány gyengébben sikerült verse (*Arany és rozsdá egymásbajátszik*, *Varázscipő*, *Az autóversenyző*, *A betörött hold*) erősebben kiugrik, viszont annál ragyogóbban érvényesül egy-egy kimagasló költemény (*Emlékmű*, *Küszöbök*, *Mi lesz veled*, *Ajándékok hava*, *A szülőföld átrendezése* stb.) hatása. Külön elemzést igényelnének maguk az *Apokrif énekek*, és nemcsak önmagukban, hanem az egész kötet szerkezetét meghatározó funkciójuk szempontjából is. Mert ez a sorozat nemcsak egy mélyen — mert hétköznapi — megszenvedett és példabeszéddé ünneplésifített küldetés-filozófia, hanem ugyanakkor az egész kötet hangnemét és verseinek tematikai csoportosítását befolyásoló rendezőelv.

Nem csupán a versek alaposan meggondolt elhelyezése, hanem a kötet motívum-egységének céltudatos megvalósítása is szembetűnő. A címben is szereplő kulcsszó — a *homok* — a kötetben szimbolikusan telített, komplex jelentésű motívumként bontakozik ki. Már a legelső versben szuggesztív erejű képet alkot, s funkcionalitását igazolja, hogy a *Homok a bőröndben* ciklus záróversében is viszatér „a homokra szorult vitorlák“ látványa. Ezt

TÉKA

Alvar Aalto szemszögéből. „A kezünk gondolkodik, követi az anyag gondolatait“ — idézi a szerző magát a művészt, aki ismétlődésekben és változatokban tör az anyag sugallta emberség, avagy a dolgok puszta magvaig hatoló örök emberi értelem kifejezésére. Egy jegyzék a bemutatott művek lelohelyét is felsorolja a francia, amerikai, olasz és román műzeumokban. (*Corvina*, 1972.)

KOCH F. — HEINRICH L.: Hogyan oldjuk meg a fizika-feladatokat? — A probléma-megoldás készsége korunk egyik legfontosabb intellektuális követelménye; e készség kitűnően fejleszthető fizika-feladatok megoldása segítségével — de szükséges, hogy a tanulók elsajátítsák a tudományos „stratégiát“. A román nyelvű kiadás után magyar nyelven is megjelent értékes módszertani munka megfelelő tanácsokat ad ebben a tekintetben mind a tanulóknak, mind a fizikát tanító tanároknak. Az általános módszertani útmutatás mellett a szerzők kitérnek a fizika fontosabb fejezeteinek sajátos problémáira; ismertetik a grafikus megoldás módszerét, a nomogramok használatát, a közelítő számítás kérdéseit. A tárgyalt módszereket kitűnő példanyagon mutatják be, így a könyv feladatgyűjteményként is használható. A fizika történetéből, illetve a modern fizika fejezeteiből vett feladatok a tanulók látókörét is szélesítik, felkeltik érdeklődésüket a tantárgy iránt. (*Editura didactică și pedagogică*, 1972.)

Gondolatok a könyvről. — A nemzetközi könyvvé a kiadók is fokozott tevékenységre ösztönözte. Kriterionunk a Philobiblonnal indította és egy aforizmagyűjteménnyel végezte az évet. A könyvtár nemcsak Vörösmartyban ébresztett gondolatokat. A könyvtáros és bibliográfus számára, amilyen Mészáros József, kézenfekvő,